

Рубанець Т. В.,

асистент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів  
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

## СЕМАНТИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНВЕРСИВІВ

**Анотація.** Статтю присвячено дослідженню семантичних механізмів зміни та переходу значень конверсивів у сучасній англійській мові. Проаналізовано семантичні групи конверсійних утворень на базі лексичного матеріалу із тлумачного словника Webster Thesaurus Dictionary, наведено кількісні показники переходів досліджуваного набору слів з метою встановлення активності значень новоутворених словоформ.

**Ключові слова:** семантичні механізми, лексико-семантичний варіант (ЛСВ), номінативне значення, слотовірні моделі, конверсив, лексема, лексико-семантичне поле, семантична класифікація, транспозиція.

**Постановка проблеми.** Мова перебуває у стані постійного розвитку, найпомітнішим виявом якого є зміни словникового складу мови. Нові лексичні одиниці з'являються за потребами комунікантів та конструюються у процесі мовлення. Вивчення процесу творення нових лексичних одиниць та засобів, за допомогою яких цей процес відбувається, є предметом дослідження словотвору. При цьому словотвір як розділ граматики вивчає структуру і зміст лексичних одиниць, а також творення складних і похідних слів [1, с. 37]. Для носіїв певної мови слова є психолінгвістичною реальністю і слугують засобом закріплення в мові та передачі в мовленні знань і досвіду людей. Слово як єдність плану вираження і плану змісту є одиницею лексичного рівня і в мові воно реалізується як лексема, яка складається зі змістової та формальної сторін, а в мовленні як лекс (слововжиток). У лексичному розумінні слово визначається як одиниця називання, що має лексико-семантичне наповнення і може виражати сформульоване поняття. Для комплексного дослідження семантичної трансформації конверсивів використовується таке визначення слова, яке відображає необхідну мінімальну кількість його істотних ознак: «Слово – це одиниця найменування, яку характеризують фонетична та граматична цільнооформленість та ідіоматичність» [1, с. 182].

Зміни словникового складу мови вказують на якісні та кількісні перетворення в семантичному просторі мови. До активних засобів поповнення ресурсів сучасної англійської мови належать транспозиція та конверсія.

Конверсія – це засіб словотвору, при якому утворення нової частини мови на основі одного кореня викликає внутрішні зміни мовної одиниці. Вона є одним із головних джерел поповнення мовної лексики. Це спосіб творення слів без використання різних слотовірних афіксів а також різновид транспозиції, при якому перехід слова з однієї частини мови в іншу відбувається так, що форма слова однієї частини мови (чи його основа) використовується без жодних матеріальних змін як представник іншої частини мови. При цьому змінюються синтаксичні функції слова та його семантичні зв'язки (пор. [4, с. 262; 1, с. 152; 5, с. 56; 6, с. 106]). Конверсія уможливує семантичні процеси. Зокрема, як правило, обсяг

значень твірного слова більший за обсяг похідного. У конверсійних відношеннях знаходяться слова з різних частин мови, як-от: англ. ache, n – «біль», ache, v – «боліти»; alarm, n – «тривога», alarm, v – «лякати, тривожити»; approach, v – «підходити, наближатися», approach, n – «наближення, підхід»; bond, n – «зв'язок», bond, v – «зв'язувати»; brave, adj – «хоробий», brave, v – «безстрашно зустрічати»; breed, v – «породжувати», breed, n – «порода, плем'я»; charcoal, n – «деревне вугілля», charcoal, v – «відмічати, малювати вугільним олівцем»; departed, adj – «минулий», departed, n – «покійник, небіжчик»; equal, adj – «однаковий, рівний», equal, v – «рівнятися, прирівнювати, дорівнювати», equal, n – «рівняння»; feel, v – «почувати, торкати», feel, n – «дотик, відчуття». Вони можуть виникати не лише між двома членами, але і між більшою кількістю слів. Питання про те, скільки слів одного семантичного гнізда, що належать до різних частин мови, можуть одночасно співвідноситись за конверсією, цікавить багато сучасних лінгвістів. І.В. Арнольд називає конверсію домінуючим способом словотворення в англійській мові [5, с. 49; 7, с. 231]. Акт утворення нового слова способом конверсії – це використання основи вихідного слова для оформлення її в новоутворене слово за умови граматичної сполучуваності, типової саме для тієї частини мови, до якої належить утворене слово. Її вважають морфолого-синтаксико-семантичним способом словотворення. Ми розглядаємо конверсію на морфологічному та лексико-семантичному рівнях. На основі численних фактів можна зробити висновок, що лексична система отримує в словнику досить адекватне відтворення. А пов'язано це з тим, що вона об'єктивно існує в свідомості носіїв мови і «відбір слів, значень та їх характеристик відбувається не випадково, а на основі певних принципів, що веде до системної, закономірної співвіднесеності складу тлумачного словника із загальним складом лексичної системи мови» [8, с. 62–75].

**Мета дослідження** полягає у встановленні активності механізмів семантичної трансформації конверсивів. Матеріалом дослідження став суцільний відбір із тлумачного словника Webster Thesaurus Dictionary [9, с. 451] загальним обсягом 70 000 слів. Загальна кількість конверсивів, утворених за моделями, вказаними нижче, налічує 5 070 одиниць, що становить близько 8,04% від усього словникового складу, наведеного у тлумачному словнику (див. табл. 1).

Таблиця 1

Кількість досліджуваних конверсивів  
(моделі N →V, V→N, N→Adj, Adj→N)

Частини мови	Кількість утворених конверсивів
Іменник	2 257
Дієслово	2 087
Прикметник	726
Разом	5 070

Найчастіше у нашій вибірці трапляється іменник (2 257 лексичних одиниць), далі дієслово (2 087 лексем) і найрідше представлений прикметник (726 лексем).

У наступній таблиці наведено дані щодо поширеності конверсивів, утворених за вказаними вище моделями (див. табл. 2).

Значення слова необхідно розглядати як сукупність процесів його функціонування, організації внутрішньої структури й місця в мовленнєвому механізмі й пізнавальній діяльності людини [10, с. 38]. У нашій роботі наведено семантичні класифікації іменників, дієслів та прикметників, оснований на інтуїтивно-логічному підході. Класифікація на цій основі становить стійку систему розподілу предметів на групи і уможливорює максимально чіткі і повні судження про їх властивості.

Одну з найбільш вдалих семантичних класифікацій іменників, прикметників, дієслів запропонувала С.В. Кійко [10, с. 114–145]. За її класифікацією всі іменники можна поділити на 34 розряди: розряди 1–6 стосуються живих істот, характеризуючи людину як біологічну, соціальну та характерологічну істоту та інші форми живого, а з розряду 20 – переважно абстракції. В результаті запропонованої власної класифікації прикметників [10, с. 114–145], вони розподіляються на:

I – Якісні прикметники на позначення: 1) кольору й освітлення; 2) форми і розміру; 3) віку; 4) звучання; 5) фізичних характеристик; 6) оцінні прикметники; 7) громадського стану осіб; 8) погоди; 9) смакових якостей і запаху; 10) фізичних відчуттів; 11) психічних відчуттів; 12) психофізичної конституції; 13) почуттів; 14) дефектні прикметники.

II – Відносні прикметники на позначення: 1) приналежності і статі; 2) місця проживання; 3) способу життя; 4) релігії та ідеології; 5) культурних та соціальних реалій; 6) науки і техніки; 7) матеріалів; 8) країн і національностей; 9) походження; 10) професії.

III – Градуальні прикметники на позначення: 1) ступеня; 2) повноти явища або дії; 3) інтенсифікатори.

IV – Референційні прикметники: 1) темпоральні; 2) локальні; 3) модальні; 4) анафоричні; 5) катафоричні. За результатами семантичної класифікації дієслів отримано такий розподіл: 1) дієслова дії; 2) модальні дієслова; 3) дієслова стану; 4) дієслова процесу.

Акт утворення нового слова способом конверсії – це використання основи вихідного слова для оформлення її в інше слово. Як засіб формування слів конверсія є дуже продуктивною і практично не має обмежень стосовно різних частин мови.

Результати дослідження семантичних механізмів зміни та переходу значень конверсивів не вичерпують усієї проблематики, адже мова постійно збагачується, зазнаючи певних змін, а реалізація цих змін визначається чинниками, пов'язаними з її функціонуванням. У процесі трансформації конверсія уможливорює граматичні і семантичні процеси. Обсяг значень твірного слова, як правило, більший за обсяг похідного. Саме цей результат дослідження семантичної трансформації новоутворених словоформ дозволяє визначити активність конверсії на сучасному етапі.

Для досягнення подальших результатів у перспективі передбачається комплексний аналіз конверсивів на основі лексичного матеріалу тлумачних англійських словників.

Таблиця 2

## Поширеність конверсивів у тлумачному англійському словнику Webster Thesaurus Dictionary

Типи конверсійних моделей		N→V	V→N	N→Adj	Adj→N	Загальна кількість конверсивів
Загальна кількість лексичних одиниць						
A	4 284	27	15	50	111	203
B	2 399	177	35	29	29	270
C	6 594	227	72	95	88	482
D	3 177	100	65	30	72	267
E	485	34	13	24	75	146
F	2 830	131	53	24	48	256
G	1 819	87	49	14	29	179
H	2 859	70	41	38	25	174
I	2 411	28	13	16	80	137
J	791	35	15	5	6	61
K	906	18	7	6	3	34
L	2 608	90	27	21	49	187
M	3 990	92	30	50	72	244
N	1 617	30	8	24	27	89
O	1 650	24	16	24	71	135
P	5 631	203	70	54	131	458
Q	362	17	5	8	7	37
R	2 865	120	100	44	60	324
S	7 705	323	108	70	226	727
T	3 633	140	82	45	65	332
и	989	4	9	8	38	59
V	1 211	28	7	23	25	83
W	1 720	71	50	16	13	150
X	74	-	-	-	1	1
Y	234	4	11	5	1	21
Z	231	7	1	3	3	14
Разом	6 3075	2 087	902	726	1 355	5 070

Таблиця 3

## Словник семантичних переходів

## N → Adj

№ з/п	Conversion formations	Noun	Adjective
1.	<i>Armenian</i>	2	2,8
2.	<i>binomial</i>	18	2,6
3.	<i>damask</i>	9	2,7
4.	<i>emerald</i>	8	1,1
5.	<i>woman</i>	1	2,1

## N → V

№ з/п	Conversion formations	Noun	Verb
1.	<i>battle</i>	20	1,9
2.	<i>crowd</i>	1	1,2
3.	<i>hammer</i>	9	1,5
4.	<i>room</i>	11	1,19
5.	<i>wind</i>	6	1,17

## V → N

№ з/п	Conversion formations	Verb	Noun
1.	<i>attire</i>	1,5	9
2.	<i>escape</i>	1,2	20
3.	<i>guess</i>	1,14	21
4.	<i>lie</i>	1,19	12
5.	<i>yell</i>	1,6	25

## Adj → N

№ з/п	Conversion formations	Adjective	Noun
1.	<i>gross</i>	1,2	26
2.	<i>manual</i>	2,1	9
3.	<i>original</i>	2,9	23
4.	<i>pictorial</i>	2,1	18
5.	<i>spiritual</i>	2,4	2,1

## Література:

1. Мешков О.Д. Словотворення в сучасній англійській мові / О.Д. Мешков. – М., 1986. – 270 с.
2. Шмельов Д.Н. Проблемы семантического анализа лексики / Д.Н. Шмелев. – М. : Ком Книга, 2006. – 280 с.
3. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – 683 с.
4. Смирницкий А.И. Лексикология английского языка / А.И. Смирницкий. – М. : Изд-во МГУ, 1998. – С. 260–264.
5. Арнольд И.В. Семантическая структура слова в современном английском языке / И.В. Арнольд // Ученые записки Ленинградского

гос. пед. ин-та имени А.И. Герцина. – Ленинград : ЛГУ, 1966. – С. 48–72. – 295 т.

6. Кубрякова Е.С. Типы языковых значений. Семантика производного слова / Е.С. Кубрякова. – 4-е изд., стереотип. – М. : Едиториал УРСС, 2013. – 208с.
7. Арнольд И.В. Стилистика сучасної англійської мови / І.В. Арнольд. – М. : Наука. 1990. – 342 с.
8. Поликарпов А.А. Стилистика, семантика, грамматика: опыт анализа системных взаимосвязей / А.А. Поликарпов, В.А. Курлов // Вопросы языкознания. – 1994. – № 1. – С. 62–75.
9. Neufeldt V. ed., 1996. Webster's New World Dictionary of American English. 3rd collage ed. New York: A Prentice Hall. Macmillan Company, 1574 p.
10. Кійко С.В. Омонімія в мові і в мовленні : монографія / С.В. Кійко. – Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2014. – 544с.
11. New Webster's Dictionary & Thesaurus of the English Language. Dictionary: Lexicon Publications INC, 1993. – 1498 p.

## Рубанец Т. В. Семантическая трансформация конверсивов

**Аннотация.** Статья посвящается исследованию семантических механизмов изменения и перехода значений конверсивов в современном английском языке. Проанализировано семантические группы конверсионных образований на базе лексического материала английского толкового словаря Webster Thesaurus Dictionary, приведены количественные показатели конверсионного перехода исследуемого набора слов с целью установления активности значений новообразованных словоформ.

**Ключевые слова:** семантические механизмы, лексико-семантический вариант (ЛСВ), номинативное значение, словообразовательные модели, конверсив, лексема, лексико-семантическое поле, транспозиция, семантическая классификация.

## Rubanets T. The semantic transformation of the conversion formations

**Summary.** The present article deals with the studying semantic problems of conversion formations and their meanings in the modern English language. These semantic groups' changes are studied on the basis of The Webster Thesaurus Dictionary lexics. The result of the most active semantic mechanisms to determine the meanings changes of the converseive formations have been stated.

**Key words:** semantic mechanisms, lexical and semantic variant (LSV), word formation models, nominative meaning, conversion formations, lexems, lexical and semantic family (field), semantic classification, transposition.